

Normy x zákonitosti

Když najdeme v přírodě nebo v lidských společnostech nějaké opakující se jevy, může jít buď o nějaké setrvačnosti (jejichž povahu a původ je ovšem také třeba objasnit a nezůstávat jen u statistických zjištění), anebo o respektování a dodržování nějakých norem. V obou případech však jde o reakce „subjektů“ různých úrovní, ovšem o reakce odlišné povahy. Když jde o reakce určitých subjektů na nějaké předmětně dané skutečnosti (a těmi mohou být jiné subjekty – pochopitelně jen po své vnější, předmětné stránce – nebo hromady jiných subjektů, eventuelně „nepravá jsoucna“, která nejsou pouhými hromadami), je celkem pochopitelné a obvyklé, že analogické „situace“ vedou většinou k analogickým „reakcím“ (podobných, analogických subjektů). Opakující se jevy vskutku vedou k tomu, že si na ně počínáme zvykat (jak to interpretoval Hume) a začínám mluvit o tzv. „zákonitostech“. Ale subjekty jsou schopny reagovat nejen na předmětné skutečnosti vnější, nýbrž také na nepředmětné výzvy“ vnitřní. To je na nižších a nejnižších úrovních prakticky nemožné odlišit od reakcí na předmětné skutečnosti, ale čím vyšší je úroveň reagujících subjektů, tím jsou rozdíly zřetelnější našemu rozlišování a rozpoznávání přístupnější. Na nejvyšších úrovních, kdy jde o reakce lidské, může takovém rozlišování překážet jen nějaká vada našeho přístupu, našeho myšlení. Zejména jde o dlouhou a těžko překonávatelnou tradici tzv. předmětného myšlení, které původně sice netématicky, ale o to zatvrzeleji de facto jakékoli nepředmětné výzvy popírá. Proto se stává stále víc naprostou nezbytností rozlišit a nadále rozlišovat zákonitosti, které jsou jen interpretacemi statisticky převažujících (až naprosto převažujících) jevů opakování, na jedné straně a normy, které nemají povahu donutivých setrvačností, z nichž takřka nelze vykolejit. Terminologicky bychom obojí mohli odlišit tak, že v jednom případě budeme mluvit o normách (a myslet tím normy nepředmětné), zatímco v druhém případě o „normálech“ (které bychom pak chápali jako mnohem bližší tzv. zákonitostem).

(Písek, 060204-3.)